

Дата: 23.01.2024

Урок № 28

Тема: Провідна роль поезії у 1920-ті роки. Потужне ліричне самовираження, емоційне переживання пореволюційної епохи, її духовних катаклізмів. П.Тичина - найбільший модерніст 1920-х років.

Мета: (формування компетентності): предметні: розуміти й пояснювати основні тенденції української поезії 1920-х р., її «вітаїстичність», познайомити з провідними поетами 1920-х р., вчити аналізувати поезію, розуміти трагізм творчої долі поета; розвивати вміння визначати основні мотиви поезії; **ключові:** давати власну оцінку творчості П. Тичини, виховувати емоційно-ціннісне ставлення до творчості поета.

Матеріали до уроку:

Павло Тичина — поет самобутній незвичайний, складний, новатор, поет-гуманіст. Народжений у бідній сім'ї, він бачив життя різних верств суспільства особисто та з середини, бачив відродження нації, мир і війну. Усе пережите викарбувалося на сторінках його книг.

Перша друкована збірка П. Тичини побачила світ на початку 1919 року, коли поету було 28 років. Але віршувати він почав набагато раніше (1906 р.).

«Під моїм вікном» — вірш, присвячений батькові. Після його смерті небагату родину небіжчика Григорія — бідного дяка з села Піски — обсіли злидні:

А як батько вмер —

Мов прийшла зима:

Жити стало гірше, тяжче —

Хліба... й то нема.

Хоч як було важко, але юнак продовжував займатися в монастирському хорі, у Чернігівській семінарії, а свій біль і сум виливав у поезії. Познайомився із літературними колами Чернігова.

З 1911 року відвідував літературні вечори в Михайла Коцюбинського. Там він читав свої вірші, спілкувався з талановитою молоддю. Коли Коцюбинський від'їжджав із Чернігова до Італії, то повіз із собою і юнацькі вірші поета.

Роль поезії у житті суспільства надзвичайно важлива. Особливо, якщо це є талановитий митець. Тому ми сьогодні й поговоримо про роль поезії у 20-ті роки.

Сьогодні до нас завітав літературознавець (учень у ролі літературознавця), який розповість нам про розвиток поезії у ті роки.

Це був досить складний період у літературі, між різними літературно-художніми організаціями почалася гостра ідейно-естетична боротьба. Олександр Білецький про цей процес народження нової літератури писав так: «Україна кипіла, як величезний казан на безперестанному шаленому вогні, і в цім казані виварювалися думки й почуття, наново перетворювалися світогляди, дивно

змінювалися людию». Діяло багато письменницьких об'єднань: «Авангард», «Молодняк...», «Нова генерація», «ВАПЛІТЕ», «Плуг». В українській поезії виокремилися різні стильові течії. Однією з них була символістська художня течія, яка започаткована французькими поетами (Поль Верлен, Стефан Малларме).

Її сутність полягає в увазі до символу. Це давало можливість поетові розкривати не тільки певні сторони реальності, а й грані чогось невидимого, незбагненого, таємничого.

Поети-символісти надають образності широкої асоціативності.

Підло вбитий денікінцями у неповні 19 літ Василь Чумак у циклі «Революція» образами сонячного променя, «весни в цвіту», «срібних блискавиць», очисної бурі передає радість, нестримний рух народу, що визволяється:

На креміль — крицю: буде світ!

Ми непохитні, мав граніт.

Ми йдем і йдем, несем вогні,

І творим блиск, і творим дні!

Розгул червоного терору обірвав восени 1921 року життя Г. Чупринки, якого називали ще «метеором на обрії української поетичної ночі». А він мріяв про той час, коли на рідному полі заспіває пшеиця, «задзвенить в степу коса» («Рідне поле»). Він висловлював упевненість у народженні нового дня, коли зникнуть «сум і жаль», гнів і плач Ієремії («Відродження»).

Літературознавець. Символістська лірика П. Тичини, Олександра Олеся, Миколи Вороного, Євгена Маланюка єдналася з неоромантичною, імпресіоністською, тобто наша поезія намагалася синтезувати всі художні пошуки, які характеризують творчість європейських ліриків. Михайло Семенко декларував принципи «мистецтва майбутнього», але вони сприймаються як романтичні («Тов. Сонце», «Степ»), Яскрава сторінка в українській поезії пов'язана з неокласиками: М. Зеровим, М.Рильським, П. Филиповичем, Михайлом Драй-Хмарою, Юрієм Кленом. їх ще називали «гроном п'ятірним». Вони закликали дбати про художню довершеність творчості:

Класична пластика, і контур строгий,

І логіки залізна течія —

Оце твоя, поезія, дорога.

М. Зеров

У 20-х роках у перших рядах стає Євген Плужник. «Цей поет пише — назавжди» (Олекса Близько). Неповторним явищем нашої поезії цього часу є творчість поета-вигнанця Євгена Маланюка.

Поезія П. Тичини — індивідуальна, неповторна. Він виявився найбільшим модерністом 1920-х років. П.«Тичина — поет незвичайний, самобутній, складний, поет-гуманіст, новатор. Сповнене філософського змісту, художньо довершене слово поета бринить сталлю й ніжністю.

Розповідь письменника

Народився я 21 січня 1891 року у сім'ї дяка в селі Пісках Бобровицького району Чернігівської

гурбенії. Був я сьомою дитиною. Всього нас було 13 дітей, але вижило лише дев'ятеро. І назвали мене іменем святого, який у цей день народився. І той святий взяв мене під свою опіку.

У мого батька була пасіка, сад, вирощений ним. І храм, у якому денно і нічно молився. Навчився читати сам від себе, сидячи на печі, коли батько навчав чужих дітей у першій кімнаті. Любив співати, малювати, читати.

Вдячний Данилу Коцюрі, до якого ми ходили по воду. Він вперше познайомив мене з «Кобзарем» Т. Шевченка. А потім я купив сам «Кобзаря», коли мені було 18 років. І читав у рідному селі мамі й сільським жіночкам. Пригадую, як тато купив у Києві гармонію. Грав на ній, а ми підспівували «Хуторок» або яку-небудь народню. Ще тато вчив мене відтворювати бій дзвонів лаврської церкви! А потім загубив свого чарівного камертона. І я хотів на всіх інструментах навчитися грати.

А потім важлива річ сталася: у Пісках нову церкву завершують. Мені біля київських майстрів — як у раю. Допомагаю фарбу колотити, білило ромелною. А коли почали малювати в церкві голуба, то мені здавалось, що то не Дух Святий, а я сам лечу в небі...

Не Зевс, не Пан, не Голуб-Дух,—

Лиш Сонячні Кларнети

У танці я, ритмічний рух,

В безсмертнім — всі планети.

Цим віршем відкривається (1918 р.) моя перша поетична збірка «Сонячні кларнети», а закінчується поемою «Золотий гомін», якою я привітав першу у ХХ ст. спробу України здобути незалежність.

(Звучить уривок з поеми «Золотий гомін».)

Я — негасимий Огонь

Прекрасний, Одвічний дух.

Вітай же нас ти з сонцем, голубами.

Я дужий народ! — з сонцем, голубами.

Вітай нас рідними піснями!

Я молодий! Молодий!

— Павле Григоровичу, а де ви здобули освіту?

— Грамоти навчався дома. А потім ходив до земської школи. Перша моя вчителька Серафима Миколаївна Морачевська вкладала в мене душу, щоб я навчався. Вона давала мені читати книжки: байки Л. Глібова, твори Шевченка, Пушкіна, Гоголя, Чехова. З 1900 до 1913 рр. я співав у монастирському хорі в Чернігові, а потім навчався у бурсі та семінарії.

— А чи цікавим було навчання?

— Наука була нецікавою, мертва, схоластична. Але сподіватися на щось інше годі було, особливо після смерті батька (1906 р.) Але я у Чернігові в цей час ознайомився з творчістю

Михайла Коцюбинського, М. Вороного, Олександра Олеся, В. Самійленка. Читав книги Б. Грінченка, Лесі Українки, які брав у кабінеті вчителя малювання Михайла Жука. А потім М. Жук познайомив мене з М. Коцюбинським, там я познайомився з поемою І. Франка «Мойсей», дізнався навики сучасної поезії. Все це допомагало мені віднайти себе як поета. А в 1913 р. я став студентом Київського комерційного інституту.

— А де ж брали поети кошти на проживання, адже ніхто вам не допомагав.

— Заробляв на прожиття, працюючи в редакції журналу «Світло» та в театрі Миколи Садовського, а потім у Чернігівському земстві статистом. Зі службовою метою об'їздив села Ніжинського, Новозибківського повітів. Півроку прожив у В. Самойленка в Добрянці.

— На який час припадає початок вашої інтенсивної творчості?

— Коли у 1916 р. як повернувся до Києва, то став працювати в театрі М. Садовського. Познайомився з Лесем Курбасом, з композитором Кирилом Стеценком, розпочав писати під впливом «Лісової пісні» Лесі Українки. Краще з написаного ввійшло до першої збірки «Сонячні кларнети».

— До якого часу ви проживали в Києві?

— До 1923 року. Я переїхав до Харкова, де почав працювати у журналі «Червоний шлях». Беру участь у громадсько-політичному та літературному житті. Займаюсь науковою діяльністю. У 1929 р. мене обрано дійсним членом Академії наук України.

— Які ще збірки видані у цей період?

— «Вітер з України» (1924 р.), «Чернігів» (1931 р.).

— Ви, здається, побували в Парижі. З якою метою?

— Влітку 1934 року я знову повернувся до Києва. Мене відправили у складі делегації репрезентувати Україну на Міжнародному конгресі захисту культури в Парижі (1935 р.).

— А коли повернулися, то чим займалися?

— Працював директором Інституту літератури ім. Т. Шевченка Академії наук України. Писав твори, видавав нові збірки («Чуття єдиної родини», «Сталь і ніжність» і т. д.).

— Під час Другої світової війни ви продовжували жити в Києві?

— Ні, я жив в Уфі — столиці Башкирії!, багато працював, писав. Видав збірку «Перемагають і жить», поему «Похорон друга». А 1943 року мене призначили Народним комісаром освіти України, де я працював до 1948 р.

— А які книги вийшли у повоєнний період?

— Це «І рости, і діяти», «Тоном арфи гнуть», «Срібної ночі» та інші. Випустив багатотомні збірки творів. Багато перекладав.

— А які ви мови знаєте, крім української?

— Досконало знаю російську, болгарську, вірменську, французьку, турецьку.

— Дякую за цікаву розмову.

Учитель. Дуже дякую присутнім гостям за цікаву зустріч.

П. Тичина був найбільшим модерністом 20-х років. Він звертався у своїх творах до «вічних тем». У його поезіях переплелися, і музика, і живопис, і ліричне «Я» як символ нової людини. Звучить життєствердний пафос, гімн життю. Він поєднав у своїй поезії тенденції символізму, неоромантизму, експресіонізму та імпресіонізму.

Словникова робота

Експресіонізм (від франц, *expression* — вираження) — літературно-мистецька стильова тенденція авангардизму.

Вітаїстичність — основні тенденції української поезії 1920-х років. Це риса, що була притаманна модерністській літературі перших десятиліть ХХ ст. Походить від латинського *Vita*, Що значить «життя». Вивлялася в погляді на стихію життя як першооснову усіх світо-их процесів. У літературі призвела до формування «романтики вітаїзму» (намагання перетворювати світ, формувати сильну особистість).

Символізм, вітаїстичність, поліфонізм та новаторство — основні риси поезії П.Тичини.

Іншого такого, як Тичина, не було, немає й не буде.

Тоталітарна система зламала його. Він міг би створити ще багато шедеврів. Усе своє свідоме життя життя він працював над симфонією «Сковорода», але так і не завершив її, бо не раз підлаштовувався під вимоги системи, змінював свою концепцію. Така сумна доля талановитого митця. Час відсіює кукіль, полуку. Залишається тільки добірне зерно. Саме останнє й забезпечує Тичині вагоме місце в літературі.

**Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту
y.levchuk2976@gmail.com**

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.